సంస్కృతనీతిబోధినీ.

(పూర్వభాగము) తెలుగు తాత్పర్యసహితము

బెజవాడ చర్చిమిషన్ సంస్కృతోపాధ్యాయులగు,
నూరి సుబ్బారాయశాస్త్రిచే
రచింపబడియె.

సంస్కృతవిద్యార్థులకత్యంతోపయుక్తము.

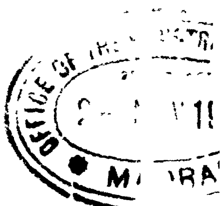
బెజవాడ వాణీముద్రాక్షరశాలయందు,
వి. కే. స్వామిచే ముద్రింపఁబడియె.

1915.

బాలనీతిబోధినీ.

శ్రీ కృష్ణాతీరవాస్తవ్యౌ శ్రీ దుర్గా మల్లికార్జునౌ బెజవాడ పురాధీశౌ శ్రీంద్రకీలా
లయౌనమః (।) బాలబోధాయకుర్వేహం సంస్కృతే బాలబోధినీం। అను
గృహ్ణాంతు కృపయాగుణదోషౌ సమీక్ష్యతౌ॥

కదాచిత్	ఒకానొకప్పుడు
పాండవానామ్	పాండురాజు పుత్రులలో
జ్యేష్ఠః	పెద్దవాడగు
యుధిష్ఠిరః	ధర్మరాజు
భీమం	భీమసేనునిగూర్చి
అర్జునకుశలం	అర్జునక్షేమమును
అపృచ్ఛత్	అడిగెను
కిమితి	ఏమనిన
అర్జునః	అర్జునుడు
క్వ	ఎచ్చటికి

అగచ్ఛత్	వెడలెను
ఇతి	ఈప్రకారము
తతః	ధర్మరాజు యడిగినతరువాత
భీమసేనః	భీముడు
భ్రాతః	అన్నా
అర్జున వృత్తాన్తమ్	అర్జునుని క్క వార్తను
అహం	నేను
నజానే	గుర్తెరుగను
ఇతి	ఈరీతిని
భీమః	భీముడు
కథయతి	చెప్పుచుండగ
అత్రాంతరే	యింతలోను
అర్జునః	అర్జునుడు
ఆగచ్ఛత్	వచ్చెను

పశ్చాత్	అర్జునుడు వచ్చినతరువాత
అజాతశత్రుః	ధర్మరాజు
పార్థం	అర్జునుని
దృష్ట్వా	చూచి
భ్రాతః	తమ్ముడా
చిరాద్దృష్టోసి	చాల కాలమునకు కనపడితివి
అపికుశలంతే	క్షేమముగాయుంటివా
స్వాగతంవా	క్షేమముగావచ్చితివా
ఏతావంతం కాలంకుత్రానైషీరితి	ఇంత కాలము నెక్కడ వెళ్ళించితివని
ధనంజయః ప్రతివాక్యం బభాషే.	అర్జునుడు ప్రత్యుత్తరమునిచ్చెను
శల్యారె	ధర్మరాజా
కుత్రాపినగతోస్మి	ఎచ్చటికి వెళ్ళలేదండి
ఇంద్రకీలపర్వతె పాశుపతాస్త్రీయ తపశ్చరితు	ఇంద్రకీలపర్వతమందు తపస్సును చేయుటకై
మేతావంతం కాలమగచ్ఛమ్	యింతవరకు వెళ్ళియుంటిని

సతుపర్వతః పురశ్చరణయోగ్య ఇతి పౌరాణికా వ్యాకథయన్	ఆపర్వతము తపశ్చరణయోగ్యమని పురాణవేత్తలు చెప్పియుంటిరిగదా
ధర్మపుత్ర ఉవాచ	ధర్మరాజు యడిగెను
ఇతః పూర్వమహమప్య శ్రృణవం తస్య మాహాత్మ్యం	యిదివరలో నేనున్ను ఆపర్వతమాహాత్మ్యమును గురించి వినియుంటిని
తంపరితః కృష్ణానదీ ప్రవహతి	ఆపర్వతముచుట్టూ కృష్ణానది ప్రవహించుచున్నది
తస్యోపత్యకాయాం కాచనపురీ భాభాతి	ఆపర్వతసమీపమందు ఒకానొక పట్టణము మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నది.
కృష్ణానదీ తాం పునాతి	కృష్ణానది ఆపట్టణమును పవిత్రమును చేయుచున్నది
తమేవేంద్రకీలమితి వదంతి	ఆపర్వతమునే యింద్రకీలమని చెప్పుచున్నారు
ఇంద్రకీలపర్వతాలయౌ దుర్గా మల్లికార్జుననామానౌ దేవౌ సర్వజనానిత్యం సేవంతే	ఇంద్రకీలపర్వతమందున్న దుర్గామల్లికార్జునులనుపేరుగల దేవతలను సమస్తజనులు నిత్యము సేవించుచుందురు

తస్మాదిదం ముక్తి క్షేత్రమితి పౌరాణికాస్సమామనంతి	అందువలన దీనిని ముక్తిక్షేత్రమునుగా పౌరాణికులు చెప్పుచున్నారు
తస్మిన్ క్షేత్రే పాశుపతాస్త్రాయ యో యతతే తస్యకరే సర్వకార్యసిద్ధిర్భవత ఇతి	ఆక్షేత్రమందు పాశుపతాస్త్రముకొరకు ఎవరు ప్రయత్నించుదురో వారికి సమస్తకార్యసిద్ధి యగునని
తర్హి	అయితే
అధునా సాపురీ కథం వర్తతే కథయ	యిప్పుడా పట్టణమెట్లున్నదో చెప్పుము
కృష్ణః ప్రాహ	అర్జునునకు చెప్పెను
సైకాపురీ సాంప్రతం సత్యమూవివ విజయవాడ బెజవాడ ఇతి ద్వినామికా బభూవ	ఆపురభేదన మొకటె యిప్పుడు సతీపార్వతులవలె విజయవాడయనియు బెజవాడయనియు రెండు పేరులకలదాయెను
ధర్మపుత్రః: త్వం విజయనామాసి ఖలు అతస్త్వత్తపసా విజయవాటికేతినామాగచ్ఛేత్	ధర్మరాజు: నీవు విజయుడవుగద అందువలన నీతపోమహిమచేత విజయవాటికని పేరున్నవచ్చెను

అర్జునః: సాత్రిదశాలయెన సాకంకేశాకేశ్య భవత్	అర్జునుడు ఆపట్టణము స్వర్గముతో సమానముగనుండెను
తస్యాం ధనినః కుబేరాయంతే	ఆపట్టణమందు ధనవంతులు కుబేరునివలె నున్నారు
అపిచ	ఇంతియెకాదు
వేదశాస్త్ర పాఠశాలేద్వేవర్తేతే	వేదపాఠశాలయు శాస్త్రపాఠశాలయు రెండుయున్నవి
ఆంగ్లపాఠశాలేచాస్తామ్	ఇంగిలీషుపాఠశాలలు రెండున్నవి
తస్యాం జలయంత్రాణి సర్వత్ర విలసంతి	ఆపట్టణమందు నీటిపంపులంతటను యున్నవి
గ్రామాధ్యక్షః ప్రత్యహం శీతలోదకైనరథ్యాం ఆగవ్యూతిపరిషేచయతి	చేర్మెను ప్రతిదినమున చల్లనియుదకముచే రెండుక్రోసులవరకు వీధులను తడిపింప చేయుచున్నాడు
విశ్వేవృక్షాః నిత్యకుసుమఫలభరితా సర్వ	సమస్త వృక్షములుసర్వదా పుష్పములతో ఫలములతో నిండియున్నవి

శైత్యసౌరభ్యమాంద్య వాయుస్సర్వదావాతి
అస్యపురస్య సౌధాగ్రాణి విధుమండలం చుంబన్తి

సభాపి సుధర్మేవ రాజతే
సభ్యాశ్చేన్ద్రకల్పా ఏవ
యుధిష్ఠిరః
అస్యైతాదృశప్రభావః కథమాగమత్
ఫల్గునః
మధ్యమలోకపాలానాం రాజ్ఞాం సకాశికో రా
జా జాగరీత్కల
తేనసమోనాస్తిలోకే
అపిచ రాజకీయ కార్యేషుచతురతరః

ప్రజాపాలనతత్పరశ్చ

యెల్లప్పుడనుకూలమైనగాలి వచ్చుచుండును
ఈపట్టణముయొక్క మేడచివరలు ఆకసమును
తాకుచున్నవి
సభయున్ను యింద్రసభను బోలియుండును
సభికులును కొంచెముతక్కువగ దేవేంద్రులె
ధర్మరాజుడుగుచున్నాడు
దీనికియిట్టి సామర్థ్యమెట్లుకలిగెను
అర్జునుడు చెప్పుచుండెను
భూలోకమును పరిపాలించు రాజులలో ప్రధాన
దేశపురాజు తెలివితోనున్నవాడుగద
ఆరాజుతో సముడు ఈలోకమందు లేడు
వ్యావహారిక కార్యములయందు మిక్కిలినేర్పు
కలవాడు
ప్రజాపరిపాలనయందాసక్తికలవాడున్ను

అతస్సర్వే గ్రామాః పురాయంతే	ఆందువలన సమస్తగ్రామములుపురములవలెనాచరించుచున్నవి
సర్వపురాణి స్వర్గాయంతే	సమస్తపురములు స్వర్గమువలె నాచరించుచున్నవి
కిం బహునా	అనేకములేని. దుకు
హూణదేశే రాజని రాజ్యం కుర్వతి సర్వాః ప్రజాః సుఖభాజోభవన్	హూణదేశపురాజు రాజ్యమును పరిపాలించుచుండగా ప్రజలందరుసౌఖ్యముగలవారయిరి
సర్వాన్ కర్తుమకర్తుమన్యథాకర్తుమపి సమర్థః స ఏవ	అన్నిటిని చేయుటకు చేయకపోవుటకు మరియొకవిధముగ చేయుటకుసమర్థుడతడే
కృష్ణాగోదావర్యోర్యదా సేతుర్బద్ధా తత్ర ప్రభృతి మృష్టాన్నం శుభ్రవస్త్రంచ ప్రజానామభూత్	కృష్ణా గోదావరీ నదులకును ఆనకట్టకట్టుటవలన ప్రజలకు యన్నము మంచివస్త్రములు కలుగుచున్నవి
తతః పూర్వమారనాళ కోద్రవాన్నోదనేన ప్రజానాం పీడాఽఽసీత్కిల	అంతకుపూర్వమందు గొన్నన్నముచే కొర్రన్నముచేతను ప్రజలకు బాధకలిగేదిగద

అధునా శాల్యోదనేన సర్వేసుఖినఃపీవరాశ్చబ
భూవుః
సర్వాభూమిరుర్వరాసమభూత్
నదీమాతృకాచసమభవత్
బహునోక్తేనకిం
అద్యరాజన్వతీభూః
సర్వేఉత్తమర్ణాఏవనత్వధమర్ణాఃవిద్యంతే
వాణిజ్యంబహువిద్యతే
సర్వేధనవంతఏవాసన్
తేషువణిజోపివర్తంతే
యుధిష్ఠిరః
ఫల్గున
విజయవాటికాప్రభావం పునరపి శుశ్రూషామి

యిప్పుడు వరియన్నముచే సర్వులు సుఖమును
పొందుచుండిరి
సమస్తభూమి సర్వసస్యములతో నిండియుండెను
సర్వదాజల సమృద్ధికలదాయెను
అనేకము చెప్పుటఎందుకు
యిప్పుడు మంచిరాజుకలదాయెను
అందరప్పునిచ్చువారుగానిపుచ్చుకొనువారులేరు
వర్తకము విశేషమున్నది
అందరు ధనికులయిరి
వారిలోకొందరు వర్తకులు
ధర్మరాజు యడుగుచున్నాడు
అర్జున
బెజవాడయొక్క ప్రభావమును తిరిగి వినగోరె
దను

సవిస్తరం కథ్యతామ్	అంతయు చెప్పబడుగాక
భ్రాత స్తవాగ్రే కింకథయేయమహం కియత్	అన్న, తమసమక్షములో నేమి చెప్పుదును నేనంతవాడను
ఏకత్ర వేదపాఠశాలా	ఒకచోట వేదపాఠశాలయు
అన్యత్ర శాస్త్రపాఠశాలా	మరియొకచోట శాస్త్రపాఠశాలయు
అపరత్ర వైద్యపాఠశాలా	మరియొకచోట వైద్యపాఠశాలయు
సర్వత్ర హూణికపాఠశాలాశ్చ విరాజంతే	అంతటయు ఇంగ్లీషు పాఠశాలలు ప్రకాశించుచున్నవి
ఏకదా పాఠశాలాధ్యక్షః మాం సభాయామాహ్వయత్	ఒకప్పుడు పాఠశాలాధికారి నన్నును సభలోకి పిలిపించెను
తత్ర గతోఽస్మి	అచ్చటికి వెళ్ళియుంటిని
తత్ర సభాయామ్	ఆసభలోను
గురురంతేవాసినే గిర్వాణవాచాభిర్నీతి వాక్యాన్యమృతకల్పాన్యుపాదిశత్	గురువు శిష్యునికొరకు సంస్కృతవాక్యములతో యమృతసమములగునీతివాక్యములుపదేశించెను

తాన్యశ్రృణవమ్	వాటినివింటిని
కిమితిచేత్	ఏమంటివా
వదామి	చెప్పుచున్నాను
శృణు	వినుము
సూర్యోదయాత్ప్రాక్ శయ్యాదుత్థాయదేవతా స్తుతిఃకర్తవ్యా	సూర్యోదయముకంటె ముందులేచి దేవతాస్తోత్రము చేయతగినది
పశ్చాద్గుర్వాదీనాం వందనం కర్తవ్యం	తరువాత గురువుమొదలగువార్లకు నమస్కరించవలయును
తతశ్శరీరశుద్ధయె పురీషోత్సర్జనార్థం గ్రామాద్బహిర్నిర్జనస్థలంగచ్ఛేత్	తరువాత దేహశుద్ధికై మలోత్సర్జనకొరకు గ్రామమునకు వెలుపటనుండు జనరహితమయిన ప్రదేశమునకు వెళ్ళవలెను
తతఃపాదౌప్రక్షాళ్య షోడశగండూషైశ్శుద్ధిం కుర్వీత	పిమ్మట పాదములను కడుగుకొని పదియారు మార్లు పుక్కిలించి యుమెయ్యవలసినది
అనంతరందంతధావనమాచరేత్	తరువాత పళ్ళను తోముకొనవలసినది

తతో నద్యాం స్నానం కుర్యాత్
అథవా కూపజలే స్నాయాత్

అహరహస్సంధ్యాముపాసీత
మాతరం పితరంచ ప్రణమ
తతో దేవాన్నమస్కుర్యాత్
తతో వృద్ధానభివందేత
దేవానాం పూజాం కృత్వా
అనంతరం భోజనం కుర్వీత
నకలంజం భక్షయేత్
మాంసం న భక్షయేత్
న సురాం పిబేత్
అసత్యం న వదేత్
స్వధర్మం న త్యజేత్

తరువాత నదిలో స్నానమును చేయవలసినది
అట్లు కానిచో భావియుదకమును స్నానము చే
యవలసినది
ప్రతిదినమున సంధ్యావందనమును చేయవలసినది
తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించుము
తరువాత దేవతలకు నమస్కరించవలెను
పిమ్మట వృద్ధులకు నమస్కరించవలసినది
దేవతలను పూజించవలసినది
తరువాత భోజనమును చేయవలసినది
యఱ్ఱముల్లంగి తినకూడదు
మాంసమును తినకూడదు
కల్లు త్రాగకూడదు
అబద్ధమును చెప్పకూడదు
తన ధర్మమును విడువకూడదు.

పిత్రాజ్ఞానలంఘయేత్	తండ్రియాజ్ఞను దాటకూడదు.
మాతృవచనాని నని దయేత్	తల్లిమాటలను నిందించకూడదు.
దేవంవందస్వ	దేవునిగూర్చి నమస్కరించుము
నీచసేవాంమాకురు	హీనసేవను చేయకుము
గురుంభజ	గురుని సేవించుము
భగవంతంస్మర	ఈశ్వరుని జ్ఞాపకముంచుకొనుము
సత్యంబ్రూహి	యథార్థమును చెప్పుము
ధర్మంచర	ధర్మమును చేయుము
మిత్రంప్రీణీహి	స్నేహితుని సంతోషపెట్టుము
క్రోధంజయ	క్రోధమును జయించుము
కామంజహి	కోరికను వధించుము
దయాంధారయ	దయను ధరించుము
పశూన్పరిపాలయ	పశువులను పాలించుము
హింసాంమాకృథాః	హింసించవద్దు

హింసయా లక్ష్మీర్నశ్యతి
అహింసా పరమో ధర్మః
యాచకేభ్యో ధనం దేహి
దానాద్వర్ధతే యశః
విద్యాం గురోరవాప్నుహి
విద్యా యశః ప్రాపయతి
విద్యాభ్యాససాధ్యా భవతి
విద్యా వినయం దదాతి
వినయాత్పాత్రత్వమాప్నోతి
ఆచార్యదేవో భవ
అతిథిదేవో భవ
స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః
దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యం

వధ చేయుటచే లక్ష్మి నశించును
జంతుహింస చేయకపోవుటే పరమధర్మము
రిక్తులకు ధనమునిమ్ము
దానము చేయుటచే కీర్తి వృద్ధిబొందును
విద్యను గురువువలన పొందుము
విద్య కీర్తిని పొందింపచేయును
విద్య యభ్యాసము వలనవచ్చును
విద్య వినయమునిచ్చును
వినయమువలన యోగ్యతకలుగును
గురువు దేవతకలవాడవుకమ్ము
అతిథి దేవతకలవాడవుకమ్ము
వేదాధ్యయనమువలన ప్రమాదమునుపొందకుము
దేవకార్య పితృకార్యముల వలన ప్రమాదమును
పొందకుము

పితృదేవో భవ	తండ్రి దేవతకలవాడవు కమ్ము
మాతృదేవో భవ	తల్లి దేవతకలవాడవు కమ్ము
యాన్యనవద్యానికర్మాణి తానిసేవితవ్యాని	నిందించబడని కర్మలే సేవించతగినవి
నో ఇతరాణి	నిందితకర్మలను చేయకూడదు.
ఆచార్యాయ ప్రియంధనమాహృత్య ప్రజాతంతుంమావ్యవచ్ఛేత్సీః	గురువుకిష్టమయిన ధనమును నిచ్చి ఆగురువువలన యాజ్ఞనుపొంది సంతానవంతుడవుకమ్ము
కింబహునోక్తేన	విశేషమెందుకు చెప్పుట
యత్సారభూతంతదుపాసితవ్యం	సారమైనదానిని గ్రహించవలసినది
దేహంకృధామావృధా	దేహమును వ్యర్థపుచ్చకము
గురుక్షేత్రంభూతలక్షణా నివాక్యాన్యబోధి	గురువుచేత యీరీతిని శిష్యుడుబోధింపబడెను
మయాతన్ముఖాదశ్రావి	నాచేత ఆయనవలన వినబడినవి
యుధిష్ఠిరః	ధర్మరాజు
విద్యాభ్యాసవిషయేకిముపాదిశత్	విద్యాభ్యాసవిషయమై యేమియుపదేశించెను
అర్జునః	అర్జునుడు

ప్రత్యహం పాఠశాలాయామాగంతవ్యం	ప్రతిదినమున పాఠశాలకు రావలసినది
తత్రాగ్రే గురూనభివన్ద్య విద్యాధ్యేతవ్యా	ముందుగ గురువుకు నమస్కరించి విద్య నేర్చుకొనవలసినది
గురోస్సకాశాద్విద్యాగ్రహణప్రకారస్త్రిధా	గురువువలన విద్యనుగ్రహించురీతి మూడువిధములు
గురోశ్శుశ్రూషయా వా	గురుసేవచేగాని
అథవా	అట్లు కానిచో
ద్రవ్యదానేన వా	ధనమిచ్చికాని
నోచేత్	అట్లుకానిచో
అన్యయా విద్యయా వా	తనవిద్యనిచ్చిగాని
పాఠశాలాయాం గురుసమీపేధ్యయనం దృఢం భవతి	పాఠశాలలో గురుసన్నిధియందు విద్యరూఢిగనుండును
గృహే స్థిత్వా యదధ్యయనం తచ్ఛిథిలం భవతి	ఇంటిలో చదువుకున్నది నశించును
అస్యాం పాఠశాలాయాం బహవో విద్యార్థినస్సన్తి	ఈ పాఠశాలలో యనేకులగు విద్యార్థులు కలరు

తే వేదశాస్త్రపాఠాన పాఠిషుః	వారు వేదశాస్త్రపాఠములను చదువనిశ్చయించిరి
సర్వే కోవిదా ఏవ బభూవుః	అందరు పండితులయిరి
తేషాం తు కేచన విద్యార్థినో వేదాధ్యయనమకుర్వన్	వారిలో కొందరు వేదము చెప్పుకొనిరి.
అధునా కతిపయే చ విద్యార్థినో వ్యాకరణశాస్త్రమధీయతే	ఇప్పుడు కొందరు విద్యార్థులు వ్యాకరణమును చదువుచున్నారు
తథా కేచన తర్కశాస్త్రం పఠంతి	ఆ ప్రకారము మరికొందరు తర్కమును చదువుచుండిరి
అథ చ కతిపయే చ విద్యార్థినో వేదాంతశాస్త్రం పఠంతి	కొందరు వేదాంతశాస్త్రమును చదువుచుండిరి
ఏవం చ సర్వే విద్యార్థినో వేదశాస్త్రపారదృశ్వానః ఏవ	అందరు వేదాంతశాస్త్రమును చదువువారే
ఏకమాసే పరీక్షా భవిష్యతి	ఒకమాసములో పరీక్ష కాగలదు
సర్వే యుత్తీర్ణా భవేరం	అందరు నెగ్గకలరు

విద్యాధనమేవ సర్వధనేషు ప్రధానం ఖలు

కథమితిచేత్
అస్మింకించిద్వచ్మి
శృణుయుః
దస్యుభిర్నహ్రియతే
రాజాపిగ్రహీతుంనశక్నోతి
భ్రాతరోపినవిభాజయంతి
భారోపినభవతి
యథారూప్యకాది ధనందానేన వినశ్యతితథేదం
విద్యాధనందానే క్వచిదపి న వినశ్యతి
వ్యయేకృతేవర్ధతఏవ
తస్మాద్విద్యాధ్యేతవ్యా
విద్యైవమనుష్యాణాం భూషణమితి

అన్నిధనములలోను విద్యాధనమె ముఖ్యము
గదా?
ఇది యట్లంటివా
నేను కొంచెము చెప్పుచున్నాను
విందురుగాక
చోరులచే నపహరింపబడదు
రాజున్ను తీసుకొనుటకు సమర్థుడుకాడు
సోదరులున్ను పంచుకోరు
బరువుండదు
ఇతరధనమెట్లు నశించునో ఆరీతినినశించదు

ఖరుచుపెట్టినకొలది వృద్ధిపొందును
అందువలన విద్యను నేర్చుకొనవలయును
విద్యమనుష్యుల కలంకారమని యుపదేశించెను

తతఃపరం	అటుపిమ్మట
ద్వయోర్విద్యార్థినో ర్దేవభాషయాతత్ర సంవాదస్సమ భవత్	ఇద్దరు విద్యార్థులు సంస్కృతభాషతో మా టలాడుకొనిరి
తదప్యుదంచయామి	దానిని కూడ చెప్పుచున్నాను
శృణుయాత్	విన్దువుగాక
విస్మృతోఽస్మి	మరచితిని
కస్త్వం	నీవెవరవు
కోఽయం	వీడెవడు
కేతే	వారెవరు
కిం తే నామ	నీపేరేమి
త్వంకస్యపుత్రః	నీవెవరికుమారుడవు
తవమాతాపితరౌక్వ స్తః	నీతల్లితండ్రు లెచ్చటనుండిరి
ద్వితీయః అముకనామరామ శాస్త్రీతివదేయుః	వీని పేరు రామశాస్త్రి అని చెప్పగలరు
ప్రథమః త్వన్నామనజానాసివా.	నీపేరు నీకు తెలియదా

ద్వితీయః ఆత్మనామ	తనపేరును
గురోర్నామ	గురువుపేరును
నామాతికృపణస్యచ	అతిలోభివానిపేరున
శ్రేయస్కామోనగృహ్ణీయాత్	ప్రథమసంతానముపేరును
	భార్యపేరును
	కీర్తినికోరువాడు
జ్యేష్ఠాపత్యకళత్రయోః	చెప్పకూడదు
ప్రథమః తర్హి	అయితే
అహోమూలచ్ఛేదీతవపాండిత్య ప్రక	ఓహోనీపాండిత్యాతిశయము మూలచ్ఛేదము
ర్షః	నేచేసినది
కుతశ్చేత్	ఎట్లంటివా
లోకయెతేషాం నామోచ్చారణా భావే	వీరిపేర్లనుచ్చరించనిచో వ్యవహారభంగమగును
వ్యవహారోచ్ఛిత్తిస్స్యాత్	
ద్వితీయః నోనో	కాదుకాదు

కుత	ఎందువలననగ
గృహ్ణీయాదిత్యస్య నోచ్చారయేది దిత్య ధర్మః	గ్రహించకూడదనెదానికి వచించకూడదని య ధర్మము
విలిఖేత్	వ్రాయవచ్చును
భవతు నామ	అది యట్లుండనిమ్ము
స్మరసిమిత్రతత్రావామవసావ	మన ముభయులమచ్చటయుంటిమి జ్ఞాపకమును చేచ్చుకొనుము
అభిజానాసికింతత్పగృహేభుజ్వహి	జ్ఞాపకమొచ్చినదా ఆలోపలభుజించితిమి
ఇదానీమప్యభ్యవహా గాయత త్రైవగచ్ఛావ	యిప్పుడుకూడ భోజనమునక చటకె వెళ్ళగలము
అత్రాంతరేకస్మాచ్చిద్దేశా త్కశ్చిన్మిత్రం సముపాగచ్ఛత్	యింతలో ఒ కానక దేశమునుంచి ఒకస్నేహితు డొచ్చెను
తృతీయః భోసఖేకుతఆగతోసి	ఒ యిమిత్రమా యెచ్చటనుండి వచ్చితివి
ఏహ్యేహి	రమ్ము రమ్ము

స్వాగతం వా
సర్వే కుశలినః ఖలు
సుదినమద్య భవత్సమాగమేన
కిమధీత మేతావంతం కాలం
కస్మిన్విషయే భ్యాసః కృతః
యదధీతం తద్గృహేమస్తి వా
మమవిద్యాతు జిహ్వాగ్రే దృఢీకృతాసీత్
ప్రత్యహం చాద్యాప్యా వృత్తిః క్రియతే
తేనమేవిద్యా ప్రతిదినం సజ్జీభవతి

త్వమపివిద్యాయామభ్యాసం కురు
తేన తేవిద్యా సజ్జీభవిష్యతి
అస్మాకం గురుః నః పాఠాన్ ప్రతిదినం పృచ్ఛతి

క్షేమంగా వచ్చితివా
అందరు క్షేమంగా యున్నారుగద
యీదినము నీవు వచ్చుటచేత సుదినముగద
యేమిచదువుకుంటివి యింతవరకు
దేనియందభ్యాసము చేయబడినది
నీచదువు రూఢిగనున్నదా
నాచదువు జిహ్వాగ్రమందు రూఢిగయున్నది
ప్రతిదినమున యిప్పటికిని చదువబడుచున్నది
ఆవృత్తి చేయుటచేతని నాచదువు జ్ఞాపకముం
చున్నది
నీవున్ను విద్యయందా వృత్తిని చేయుచుండుము
నీకున్ను జ్ఞాపకముండగలదు
మాగురువు ప్రతిదినమున మాపాఠములను అడు
గుచుండును

తథాయుష్మాన్పృచ్ఛతివా
విద్యాగురుశుశ్రూషా మంతరాన సిధ్యతి
అతో నిత్యంగురుం పరిచరేత్
తుష్టే గురౌ కిం దుర్లభం
పాఠసమయే నిరర్థకం వచనం నాలపేత్

యదాగురుర్భాషేత తదా తచ్ఛ్రోతవ్యమేవ
రుష్టే గురౌ నకించిత్ప్రత్యుత్తరం దద్యాత్

ఏతదేవయుష్మాకమస్మాకంచహితం
ఇతో నాన్యః పంథావిద్యతే
శాలాయాం సర్వేభ్యః ప్రాగేవగన్తవ్యం
గత్వాచతత్రపూర్వపాఠాన్ పఠనీయాన్ పునః పు
నరావృత్యాభ్యుద్గతాన్కుర్యాత్

ఆశీతిగమిమ్ములను అడ గునా
చదువుగురు సేవచేయకుండరాదు
అందువలన గురుసేవ జేయవలసినది
గురువు సంతోషించుచుండగ యేవిద్యరాదు
పాఠసమయమందు వ్యర్థముగ మాటలాడ
కూడదు
గురువుచెప్పినసంగతులు వినవలయును
గురువుకోపగించునప్పుడు యెదురుమాట చెప్ప
కూడదు
యిదేమనకు మంచిది
యింతకంటె వేరుమార్గము లేదు
పాఠశాలకందరికంటె ముందుగ నేవెళ్ళవలెను
పాఠశాలకు వెళ్ళి ప్రాతపాఠములను జ్ఞాపకముం
డులాగున చేయవలసినది.

దద్యాత్	గురువడిగినదానికి ప్రత్యుత్తరం ధైర్యముతో నియ్యవలయును
గురావపృష్టేన కించిద్వదేత్	గురువడగనప్పుడేమీ చెప్పకూడదు
నత్యాంపాఠశంకాయాం నమ్రతః పృచ్ఛేత్	పాఠమందున్న సందేహమును వినయపూర్వకముగ యడగవలయును
గురోరగ్రేచాంచల్యం నాచరేత్	గురువుయెదుటను చలచిత్తముగ నుండకూడదు
నక్రీడేత్	ఆడుకొనకూడదు
ననిషేదేత్	కూర్చుండకూడదు
గురూన్ద్రష్ట్వోత్తిష్ఠేత్	గురువునుచూచి లేవవలయును
వంధ్యందివసంనగమయేత్	దినమును వ్యర్థపుచ్చకూడదు
ఆయుస్స్వల్పమస్తి	ఆయువు కొంచముండును
అధ్యేతవ్యంబహు	చదువధికము
అతోయత్సారభూతంతదుపాసితవ్యమితి	సారవంతమయిన దానినే చదువవలయును నని చెప్పెను

(4)

అత్రాంతరే	ఇంతలోను
అన్యఃకశ్చనసుహృదాగమత్	మరియొకస్నేహితుడువచ్చెను
ప్రథమః మిత్రకదాగాచ్ఛసి	మిత్రమా యెప్పుడువచ్చితివి
మిత్రం అధునైవాగచ్ఛం	యిప్పుడేవచ్చితిని
ప్రథమః తర్హి	అయితే
తస్మిన్గృహేపాణిగ్రహణమహోత్సవస్స మభూత్	ఆగృహమందు వివాహమయినది
మిత్రం యర్హి	యపుడు
ప్రథమః హ్యస్సాయం	నిన్నసాయంకాలమందు
అధునాభ్యవహారాయతత్రైవగచ్ఛేవ	ఇపుడు భోజనమునకక్కడికే వెడుదము
మిత్రం తత్రనాగచ్ఛమ్	అచ్చటికిరాను
అత్రనాసమ్	యిచ్చటనుండను
నావదమహం	నేనుమాటలాడను
నాభ్యవహారమకార్షమ్	భోజనమునుచేయను

అన్యత్ర గచ్ఛేయమ్
ప్రథమః నహి నహి
అనాహూతోఽధ్వరం గచ్ఛేదాః
భ కిమర్ణ [illegible] నేయది
అహమపి స్వగృహే భోక్ష్యే

త్వమపి తా ప్రతిష్ఠాయ
ఉత్తిష్ఠ భోజనాయ
అయి బాలక మహానసం గత్వా సూదం పృచ్ఛ

త్వమప్యాగచ్ఛ
రసవతీసిద్ధా వా
ఇమే వయమాగచ్ఛామ
ఆసనాన్యాసాదయ

మరియొక స్థలముకు వెళ్ళగలను
వెళ్ళవద్దు వద్దు
యజ్ఞమునకు పిలువనక్కర లేదు వివాహాదికార్య
ములకు పిలువవలయునని యుంటివా
నేనున్ను మాయింటిలో భోజనమును చేయగ
లను
నీవున్ను కాళ్ళను కడుగుకొనుము
లెమ్ము భోజనమునకు
ఓసి పిల్లవాడా వంటయింటికిపోయి వంటవానిని
యడుగుము
నీవున్ను రమ్ము
వంట యినదా
మేము దరము వచ్చితిమి
పీటలను వేగ

కదళీపత్రాణ్యాసాదయ	అరటాకులనుకూడ వేయుము
ద్రుతంమేభోజనందేహి	త్వరితముగ భోజనమును పెట్టుము
భోజనావసరేతిథీనాహ్వయామి	వడ్డించినతరువాత యతిథులను పిలుచుదును
భోస్సూదమహాశయ శీఘ్రమన్నం పరివేవిష్టి	త్వరితముగ యన్నమును వడ్డించుము
భోభో అతిథయ ఇహాగచ్ఛత	ఓ యతిథులారా యిచ్చటికిరండు
తత్రోపవిశంతుభవంతః	అచ్చటకూర్చుండుడు
భోక్తవ్యం స్వస్థమానసైః	నెమ్మదిగభుజించుడు
అహం ప్రత్యహమతిథిం బ్రాహ్మణ మాహూయ తేనసహ భోజనంకరోమి	ప్రతిదినమున యతిథిసత్కారమునుచేసి భోజనమును చేయుచున్నాను
నత్వేకాకీకస్మిన్నపిదినే భోక్తుం ప్రవృత్తఆసమ్	నేనెప్పుడు ఒక్కడను భోజనమునుచేయను
అతిథయస్సాక్షాద్విష్ణోర్మూర్తయఃకిల	అతిథులువిష్ణుమూర్తులుగద
నను బ్రాహ్మణాయథేచ్ఛం యూయంభుజ్ధ్వం	మీరు స్వేచ్ఛగాభుజించుడు
అద్యభోజనేవ్యంజనాదిపదార్థా బహవస్సంతి	ఈదినమున కూరలు మొదలగు పదార్థములనేకములున్నవి

యద్రోచతే తద్గ్రాహ్యం	యిష్టమైనది పుచ్చుకొనుడు
యన్నరోచతే తత్త్యాజ్యం	యిష్టములేనిది విడచిపెట్టుడు
యథాసుఖంజుషధ్వం	సుఖముగ భుజించుడు
ఇదంసుస్వాదు జలం పీయతామ్	తియ్యనియుదకము త్రాగబడుగాక
ఏతచ్చఘృతం హైయంగవీన వద్వర్తతే	ఈనెయ్యి యిప్పుడుకాచినావు నేతివలెనున్నది
శాకాస్తు సమీచీనాస్సన్తి	కూరలు మిక్కిలి రుచిగనుండెను
సూపస్సుస్వాదువర్తతే	పప్పురుచిగనున్నది
తక్రంచఘనీభూతం దధీవావర్తత	మజ్జిగగడ్డగ పెరుగువలెనున్నది
సూపాదయఃపదార్థాశ్శోభనావిద్యంతే	పప్పు మొదలగుపదార్థములుబహురుచిగనున్నవి
చోష్యాంచమేరోచతే	చారున్ను నాకిష్టముగనున్నది
వ్యంజనాదీని స్వాదూన్యేవ	ఊరగాయలు పచ్చళ్ళు మొదలగునవి రుచిగానే యున్నవి
ఇదమన్నం భుంజతఃమే భూ న్ సంతోష ఉత్పద్యతే	ఈభోజనము నాకు మిక్కిలి సంతోషమును చేయుచున్నది

అద్యాతృప్తిభోజనం జాతం
అపూపాః
అతిరసాః
మాషచక్రాణి
మోదకాః
ఇత్యాదీని పదార్థాని
బోభుజ్యతాం
గుడోదకంచ
శర్కరోదకంచ
విద్యతే
పేపీయతామ్
నాగవల్లీదళాని
క్రముకశకలాని
దేవకుసుమాని

ఈదినమున పొట్టనిండ భుజించితిని
బూరెలు
అప్పాలు
గారెలు
ఉండ్రములు
ఈమొదలగు పదార్థములు
మిక్కిలి భుజించబడుగాక
బెల్లప్పానకము
పంచదారపానకమున్ను
యున్నది
పొట్టనిండ మిక్కుటముగ త్రాగబడుగాక
తామలపాకులున్ను
పోకచక్కలు
లవంగములు

ఏలాశలాటవః
ఆనేనీయతాన్
ఖట్వాయామ్ నాశయ్యతామ్
సర్వ్యేసోషుప్యతామ్
అహామపి తాంబూలభక్షణమకరవం
ముక్తాచూర్ణాను స్తీవా
అన్యేభ్యశ్చాదాః
ఇతఃపూర్వ్వమేవాదామ్
పంచపాఅగృహ్ణాః
వ్యజనాని
ఆనీయంతే
జరీగృహ్యాతాన్
శ్రీచందనంచ
వర్తవర్తీ

ఏలక్కాయలు
మిక్కిలి తీసుకొనరాబడుగాక
మంచముమీద పరుండుదుగాక
మరల మరల నిద్రించబడుగాక
నేనున్ను తాంబూలమును వేసుకుందును
సున్నమున్నదా
యితరులకొరకిమ్ము
యిదివరకే యిచ్చితిని
అయిదారుగురు తీసుకొనిరి
విసనకర్రలు
తీసుకునిరాబడుచున్నవి
మిక్కుటముగ గ్రహించబడుగాక
మంచిగంధమున్ను
అత్తరమునున్నది

దిత్సామి	ఇచ్చుటకిచ్ఛయించుచున్నాను
శరీరం పతితః	శరీరమంతయు
లేలిహ్యతామ్	పూచుకొనబడుగాక
అహమపిరోయె	నేనున్ను ఏడుచున్నాను
అనేనాచా చారేణకోపినసీదతి	యీయాచారముచేత నెవడున్ను చెడడు
శరీరంచ దృఢంభవతి	శరీరమున్ను దారుఢ్యముగ యుండును
తస్మాత్ప్రతిదిన కుర్వీత	అందువలన ప్రతిదినంచేయవలెను
ఆచారః ప్రథమో ధర్మఃకిల	ఆచారము మొదటిధర్మముగద
తథాహి	అదియు క్రమే
వేదవిహితాచారోవా	వేదోక్తాచారమా
వృద్ధాచారోవా	శిష్టాచారమా
దేశాచారోవేతిచేత్	దేశాచారమాయని యడిగితివేని
ఏతేషాంమధ్యే వేదోక్తాచార ఏవ శ్రేయాన్	యీ యాచారములలో వేదోక్తాచారమే
	మంచిది

ఆచారహీనం నపునంతి వేదా ఇత్యుక్తత్వాత్	ఆచారము లేనివానిని వేదములున్ను పునీతుని గాచేయలేవని చెప్పబడెనుగాన
మిత్రవిజయ వాటికాయాం పణ్యవీథికాకుత్ర వర్తతే	మిత్రుడా బెజవాడలో బజారువీధి యెచ్చట నున్నది
అహమప్యద్యయియాసుః మమోష్ణీషంఛత్రము పానహౌచానీయతామ్	నేనున్ను వెళ్ళనిచ్ఛయించితిని నాతలపాకయు గొడుగుచెప్పులు తీసుకొనిరాబడుగాక
పణ్యవీథికాంగత్వా శ్రేష్ఠినమపృచ్ఛత్	బజారుకు వెళ్ళి శెట్టినియడిగెను
శ్రేష్ఠిన్ తవాపణేకిమస్తి	శెట్టినీదుకాణములోనేమున్నది
శ్రేష్ఠీ అభణీత్	శెట్టిచెప్పెను
తండులాః	బియ్యము
ఆఢకాః	కందులు
ఆఢకసూపః	కందిపప్పు
ముద్గాః	పెసలు
ముద్గసూపః	పెసరపప్పు

(5)

మాషాః	మినుములు
రాజమాషాః	అలచందలు
లవణం	ఉప్పు
మరీచిః	మిరచి
ఆమ్లః	చింతపండు
గోధుమాః	గోధుములు
గోధుమచూర్ణః	గోధుమపిండి
యవాః	యవలు
కోద్రవాః	ఆళ్ళు
వ్రీహయః	ధాన్యం
చణకాః	శనగలు
కులుత్థాః	ఉలవలు
ప్రియంగవః	కొఱ్ఱలు
భంగాః	జనుములు

సర్షపాః	ఆవాలు
జీరకం	జీలకఱ్ర
ధాన్యకాః	ధనియాలు
శృంగబేరమ్	అల్లము
గుడం	బెల్లము
శర్కరా	పంచదార
తైలం	నూనె
ఘృతం	నెయ్యి
ఏరండ తైలం	ఆముదమ్
ఇత్యాదీనిసంతి	ఈమొదలయినవియున్నవి
ఏతేషామమూల్యంకించిదూనాధిక భావేనవర్తతే	వీటికిఖరీదు కొంచెమెచ్చు తక్కువగనుండును
మధ్యేమార్గం కశ్చిదాగత్యావదీత్	మార్గములో ఒకడొచ్చి మాటలాడెను
త్వంకింఘృతక్రీతః	నీకేమి కావలెనని
పునయః కశ్చనసమాపతత్	తిరిగిమరియొకడు తొందరగవచ్చెను

ఆగత్య	వచ్చి
సఖే	సఖుడా
పశ్యజనానాంప్రవృత్తిం	మనుష్యులయొక్క నడవడినిచూడుము
సర్వేమనుష్యాః స్వేస్వే కర్మణ్యభిరతా ఏవ భవంతి	మనుష్యులందరు తమతమపనులయందె యాసక్తికలవారగుచున్నారు
మనుష్యాణాంచ కర్తవ్యం మనుష్యా ఏవ భవంతి	మనుష్యులకు చేయదగిన దానిని మనుష్యులెచేయుచున్నారు
పశుకృత్యం మనుష్యానాచరంతి	పశువులుచేయుపనిని మనుష్యులుచేయరు
యెతుపశువద్వర్తంతే తెతుపశవ ఏవ	యెవరు పశువురీతినుందురో వారుపశువులె
స్యాదేతత్	ఇదిట్లుండనిమ్ము
హ్యఃపాఠశాలాంపిదధుః	నిన్నటిదివమున పాఠశాలనుమూసిరి
శ్వఃపరశ్వోవాపునరుద్ఘాట్యతే	రేపుగాని లేక యెల్లుండిగాని తిరిగి తీయబడుచున్నది
కుక్కుటాహ్రస్వదీర్ఘ ప్లుతస్వరేణ ప్రహరే	కోళ్ళుహ్రస్వదీర్ఘప్లుతస్వరములతో ప్రతిజా

ప్రభాతే సాధుకూజంతి
ఏకదా పాఠసమయే గచ్ఛమ్
తత్ర పాఠశాలాయాం బహవో విద్యార్థినస్సం
తత్ర కోలాహలస్సమజని
గ్రామీణేభ్యో నాగరికాశ్చ చతురతరాః ఖలు

మిత్రాదన్యస్సాహాయ్యకర్తా నాస్తి

హితముపదిశతి
గుహ్యం గోపయతి
సుజ్ఞః కేనాపి సహ కలహం న కరోతి
శోభనః శిశుః విద్యామ్ ఆర్జయతి
సర్వపాఠాః పఠ్యతామ్
పుస్తకాన్యుద్ఘాట్యతామ్

మున కూయుచున్నవి
ఒకప్పుడు పాఠసమయమందు వెడితిని
ఆపాఠశాలలో విద్యార్థులధికముగ యుండిరి
అచ్చట కలకలధ్వని పుట్టెను
పల్లెటూరివాండ్రకంటె పట్టణమునున్నవారు తెలివిగనుందురుగద
మిత్రునికంటె సాహాయ్యమును చేయువాడెవడనియు
మంచిని బోధ చేయుననియు
రహస్యమును దాచుననియు
మంచివాడెవనితోను కలహించడనియు
మంచిపిల్లవాడు విద్యను సంపాదించుననియు
అన్ని పాఠములను చదువుడనియు
పుస్తకములను విప్పుడు

లేఖనీ ఆనయత
పత్రాణి చ లేలిఖ్యతామ్
కజ్జలపాత్రాణ్యానియంతామ్
పూర్వపాఠాన్
చింతయత
నూతనపాఠాన్
వాచయత
తత్రభవంతః ఏవమువాదిషుః
బ్రాహ్మణో వైసర్వాదేవతా ఇత్యుక్తత్వాత్
పునంతుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః

గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభంభవతు
సర్వేజనాస్సుఖినోభవంతు

కలములను తీసుకురండు
కాపీలను వ్రాయుడు
సిరాబుడ్లు తీసుకునిరాబడుగాక
ప్రాతపాఠములను
చింతనచేయుడు
క్రొత్తపాఠములను
చదువుడు
పూజ్యులందరు ఈరీతిని మాటలాడుకొనిరి
బ్రాహ్మణులు దేవతాస్వరూపులుగాన
బ్రాహ్మణులయొక్క పాదపరాగ రేణువులు
నన్నును పవిత్రమును చేయుగాక
గోబ్రాహ్మణులకొరకు క్షేమమవుగాక
అందరు సుఖముగ నుందురుగాక

ణోచ్ఛిష్టమిదంజగదితి వినాశబ్దచౌర్యంకోపి నవదేత్

యిదివరలోనున్న శబ్దములనే చెప్పుచున్నారని యనుకొనఁగుగు

తథాపి

అయినను

ఏకశ్శబ్దస్సృష్టః ప్రయుక్తః స్వర్గేలోకే కామధుగ్భవతీతి పాతంజలి మహాభాష్యోక్తరీత్యా వ్యాకరణమవశ్య మధ్యేయమ్

ఒకశబ్దమైనను ప్రక్రియాస్మరణ పూర్వకోచ్చారణచేసినచో స్వర్గఫలమును పొందుదురనియున్నది గాన ముఖ్యముగ వ్యాకరణశాస్త్రమును చదువవలయును

నాపభాషితవైన మ్లేచ్ఛితవై ఇత్యుక్త్వా దపశబ్దోచ్చారణం పాపజనకమనర్థవేత్

అపశబ్దోచ్చారణవలన పాపము సంభవించును

దశదాడిమానిషడపూపాః కుండమజాజినంపలల పిండః అధరోరుకమేతత్కుమార్యాస్స్ఫయ్య పితాయాః ప్రతీసీనః

దశదాడిమాని వాక్యములు అర్థసందర్భము లేనివిగాన అలాటివాక్యములను చ్ఛరించకూడను పది దానిమ్మపండ్లు అరప్పాలు కుండ మేకతోలు మాంసపుముద్ద లాగు చెదలు చలివల్ల కలుగును

జరన్గవః కంబళిపాదుకాభ్యాం ద్వారేస్థితోగాయతి మద్రకాణితం బ్రాహ్మణీ పృచ్ఛతి పుత్రకామా రాజన్ను మాయాం లశునస్యకోఘుః ఇత్యుక్త్వాచ్ఛా నస్వయవాక్యాని చ నోచ్చారయేత్	ముసలియెద్దు కంబళికప్పుకొని కాలికి చెప్పులు తొడుక్కుని వాకటలో సుద్దులు పాడుచున్నది బా॰॰ నల్లిగెళ్ళపాము పుత్రునియందు కోరికగలదై రాజా ఉప్పుకొట్టులో వుల్లిధరయట్లని యడిగెను
యుకః స్నాపణాంగిత్వా ప్రకాశంబ్రూతే	ఒకడు బజారుకు వెళ్ళి మాటలాడుచున్నాడు
అస్మిన్గ్రామే ఆపణస్సర్వ. పదార్థాన్సర్వదా బిభర్తి	ఈగ్రామములోయున్న బజారు అన్నివస్తువులతో నిండియున్నది
అత్రసర్వాపి సామగ్రీ మిలిష్యతి క్రయ్యా వస్తూనిసంతి	ఇచ్చటన్ని వస్తువులు దొరుకును కొనతగిన వస్తువులున్నవి
భృతకశ్శాకాణ్ సమానయేత్యబ్రవీత్	కూలివాడ కూరలను తీసుకొనిరమ్మని పలికెను
వార్తాకాః	వంకాయులు
కూష్మాండాని	గుమ్మడకాయలు
కారవెల్లాః	కాకరకాయలు

పటోలీఫలాటవః	పొట్లకాయలు
కదలీఫలాటవః	అరటికాయలు
జంబీరఫలాని	నిమ్మపండ్లు
పత్రావళ్యశ్చ	విస్తళ్ళకట్టలు
ఉర్వారుకాః	గోసకాయలు
ఆలాబూఫలాటవః	ఆనపకాయలు
పలాండవః	ఉల్లిగడ్డలు
అశోకఘ్నః	కంద
కందమూలాం	చిలగడము
ఇక్షుఖండాః	చెరుకుగడలు
నారికేళాః	కొబ్బరికాయలు
మహానాగోపివర్తత ఇతి	టకూరయున్న యున్నదని
అస్మిన్పురే	ఈపట్టణమందు
ముద్రణాలయాః	అచ్చాపీసులు

బహవః సంతి	చాలాయున్నవి
అస్మిన్ముద్రణాలయే బహూని పుస్తకానిముద్రితాని సన్తి	యీఅచ్చాఫీసులోచాలాపుస్తకములుఅచ్చుపడి యున్నవి
ఏషాం సర్వేషాంచపుస్తకానాం మూల్యమతి చ్యోచితం వర్తతే	ఈపుస్తకములన్నిటిధర తగినట్లున్నది
హేమిత్రయదికస్యాపి పుస్తకస్య అపేక్షా చెత్ వాణీముద్రాలయే పత్రం ప్రేషయ	ఓయిస్నేహితుడా పుస్తకము కావలసియుంటె వాణీ ముద్రాక్షరశాలకు వుత్తరం వ్రాయుము
మూల్యమపి పోస్టుద్వారా ప్రేషయ	ఖరీదును పోస్టుద్వారాపంపుము
విలంబోన భవిష్యతి	ఆలస్యముకాదు
కావ్యగ్రంథాః పురాణగ్రంథాశ్చ బహవస్సంతి	కావ్యగ్రంథములు పురాణగ్రంథములు చాలా యున్నవి
భాషాగ్రంథా అపివిపులా విద్యంతే సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథా భాషాంతరీకృతాః ముద్రితా భవంతి	దేశీయభాషా గ్రంథములున్ను చాలా యున్నవి సమస్తగ్రంథములు ఇతరభాషలలో ముద్రించబడి యున్నవి

చంపూనాటకగ్రంథాశ్చ ఇతరగ్రంథాశ్చ స్వల్ప మూల్యేనైవ విక్రీయంతే	చంపూనాటక గ్రంథములు యితర గ్రంథములు స్వల్పఖరీదుకే అమ్మబడును
యేషాం యేషాం గ్రాహకాణాం యస్య యస్య గ్రంథస్య అపేక్షా విద్యతే తైస్తైర్మార్గవ్య వ్యవస్థా పూర్వోక్తపత్రికాద్వారా సూచనా యాం కృతాయాం తాని తాని పుస్తకాని అ విలంబేన ప్రేషయిష్యంతే	కొనువారిలో నెవారికి యేయేపుస్తకములు కావలసి యుండునో వారికి ఖరీదులు ప్రకారం త్వరితము గా పుస్తకములను పంపించగలరు
అస్మన్ముద్రణాలయే చ శాస్త్రిణః పుస్తకాని శో ధయంతి	మా అచ్చాఫీసులో శాస్త్రులవారు పుస్తకము లను పరిశోధించుదురు
అతశ్శుద్ధాన్యేవ పుస్తకాని	అందువలన పుస్తకములు తప్పులుండవు
పశ్యైతత్సువర్ణముద్రాక్షరాంకితం పుస్తకం కథం సుందరం దృశ్యతే	బంగారపు యక్షరములతో యున్న పుస్తకం యెం త అందముగనున్నదో చూడుము
బాలః పుస్తకం పఠతి	పిల్లవాడు పుస్తకమును చదువుచున్నాడు
వృద్ధః పుస్తకమపఠత్ అపాఠీత్ పపాఠ	పెద్దవాడు పుస్తకమును చదివెను

కృష్ణః పుస్తకం పఠితా శక్ష్యతి పఠేత్ శ క్నుయాత్ పఠిష్యన్ పఠతు	కృష్ణుడు పుస్తకమును చదువగలడు
రామః బ్రవీతి	రాముడు చెప్పుచున్నాడు
దశరథః రామమబ్రవీత్	దశరథుడు రామునితో చెప్పెను
త్వం బ్రవీషి కిం	నీవు చెప్పుచున్నావా యేమి
అహం బ్రవీమి	నేను చెప్పుచున్నాను
కో౽త్ర భోః	ఎవరిక్కడ
అహమస్మి	ఇక్కడుంటిని
ప్రభుస్తే పారితోషికమదాద్వా	రాజు నీకు కీలిమిచ్చినాడా
అయమ్మనుష్యాణాం వరో బుద్ధిమాన్	ఈ మనుష్యులలో బుద్ధిమంతుడు
ప్రావృషి నరాః కాలాః } కాలాలః ఘటమకరోత్	కుమ్మరి కూడను చేయుచున్నాడు
భూతి కాలః } కాలాలః ఘటమకరోత్ చకార అ కార్షీత్	

భవిష్యత్కాలః } కులాలః ఘటం కర్తా కరిష్యతి కుర్యాత్ క్రియాత్ కరోతు అకరిష్యత్	
మ॥ త్వం కరోషి	నీవు చేయుచున్నావు
త్వం అకరోః	నీవు చేసితివి
చకర్థ	
అకార్షీః	
త్వం కర్తాసి కరిష్యసి	నీవు చేయగలవు
కుర్యాః క్రియాః	
కురు అకరిష్యః	
అహం కరోమి	నేను చేయుచున్నాను
అహం అకరవమ్	నేను చేసితిని
చకార	
అకార్షమ్	

అహం కర్తాస్మి — నేను చేయగలను
కరిష్యామి
కుర్యామ్
క్రియాసం
కరవాణి
అకరిష్యమ్

సంఖ్యావాచకశబ్దాః.

1 ఏకః ఏకా ఏకం
2 ద్వౌ ద్వే ద్వే
3 త్రయః తిస్రః త్రీణి
4 చత్వారః చతస్రః చత్వారి
5 పంచ
6 షట్
7 సప్త
8 అష్ట
9 నవ
10 దశ

11 ఏకాదశ
12 ద్వాదశ
13 త్రయోదశ
14 చతుర్దశ
15 పంచదశ
16 షోడశ
17 సప్తదశ
18 అష్టాదశ
19 ఏకోనవింశతిః
20 వింశతిః
21 ఏకవింశతిః
22 ద్వావింశతిః
23 త్రయోవింశతిః
24 చతుర్వింశతిః
25 పంచవింశతిః
26 షడ్వింశతిః
27 సప్తవింశతిః
28 అష్టావింశతిః
29 ఏకోనత్రింశత్
30 త్రింశత్
31 ఏకత్రింశత్
32 ద్వాత్రింశత్
33 త్రయస్త్రింశత్
34 చతుస్త్రింశత్
35 పంచత్రింశత్
36 షట్త్రింశత్
37 సప్తత్రింశత్
38 అష్టత్రింశత్

39 ఏకోనచత్వారింశత్
40 చత్వారింశత్
41 ఏకచత్వారింశత్
42 ద్విచత్వారింశత్
43 త్రిచత్వారింశత్
44 చతుశ్చత్వారింశత్
45 పంచచత్వారింశత్
46 షట్చత్వారింశత్
47 సప్తచత్వారింశత్
48 అష్టచత్వారింశత్
49 ఏకోనపంచాశత్
50 పంచాశత్
51 ఏకపంచాశత్
52 ద్విపంచాశత్
53 త్రిపంచాశత్
54 చతుఃపంచాశత్
55 పంచపంచాశత్
56 షట్పంచాశత్
57 సప్తపంచాశత్
58 అష్టపంచాశత్
59 ఏకోనషష్టిః
60 షష్టిః
61 ఏకషష్టిః
62 ద్విషష్టిః
63 త్రిషష్టిః
64 చతుష్షష్టిః
65 పంచషష్టిః
66 షట్షష్టిః

67 సప్తషష్టిః
68 అష్టషష్టిః
69 ఏకోనసప్తతిః
70 సప్తతిః
71 ఏకసప్తతిః
72 ద్విసప్తతిః
73 త్రిసప్తతిః
74 చతుస్సప్తతిః
75 పంచసప్తతిః
76 షట్సప్తతిః
77 సప్తసప్తతిః
78 అష్టసప్తతిః
79 ఏకోనాశీతిః
80 అశీతిః

81 ఏకాశీతిః
82 ద్వ్యశీతిః
83 త్ర్యశీతిః
84 చతురశీతిః
85 పంచాశీతిః
86 షడశీతిః
87 సప్తాశీతిః
88 అష్టాశీతిః
89 ఏకోననవతి
90 నవతిః
91 ఏకనవతిః
92 ద్వానవతిః
93 త్రినవతిః
94 చతుర్నవతి

95 పంచనవతిః
96 షణ్ణవతిః
97 సప్తనవతిః
98 అష్టనవతిః
99 ఏకోనశతం
100 శతం
101 ఏకోత్తరశతం

సంఖ్యేయ వాచకాః.

అయమేవ ప్రథమః	మొదటిది	సప్తమః	ఏడవది
ద్వితీయః	రెండవది	అష్టమః	యెనిమిదవది
తృతీయః	మూడవది	నవమః	తొమ్మిదవది
చతుర్థః	నాలుగవది	దశమః	పదవది
తురీయః	నాలుగవది	ఏకాదశః	పదకొండవది
తుర్యః	నాలుగవది	ద్వాదశః	పన్నెండవది
పంచమః	ఐదవది	త్రయోదశః	పదమూడవది
షష్ఠః	ఆరవది	చతుర్దశః	పదునాలుగవది

పంచదశం	పదియయిదవది	త్వమ్	నీవు
షోడశః	పదియారవది	అహమ్	నేను
సప్తదశః	పదియేడవది	సః	వాడు
అష్టాదశః	పదియనిమిదవది	అయం అసౌ ఏషః	వీడు
ఏకోనవింశః	పదితొమ్మిదవది	స త్వే వయం	మనమందరము
వింశః	యిరువదియవది	త్వమ్	నీవు
ఏకవింశః	యిరువదియొకటవది	యువాం	మీరిద్దరు
ద్వావింశః	యిరువదిరెండవది	యూయం	మీరు ముగ్గురు
త్రయోవింశః	యిరువదిమూడవది	త్వామ్ త్వా	నిన్నును
చతుర్వింశః	యిరువదినాలగవది	యువాం వాం	మీయిద్దరిని
పంచవింశః	యిరువదియయిదవది	యుష్మాన్ వః	మిమ్ములను
ఇత్యాదయ		త్వయా	నీచేతను
ఊహ్యాః		యువాభ్యాం	మీయిద్దరి చేతను
		యుష్మాభిః	మీయందరి చేతను

తుభ్యం తే	నీకొరకు	అహమ్	నేను
యువాభ్యాం వాం	మీయిద్దరి కొరకు	ఆవామ్	మనమిద్దరము
యుష్మభ్యం వః	మీ బహుమంది కొరకు	వయమ్	మనము మేము
		మామ్ మా	నన్ను
త్వత్	నీవలన	ఆవాం నౌ	మన యిద్దరును
యువాభ్యాం	మీయిద్దరివలన	అస్మాన్ నః	అనేకులమయిన మనలను
యుష్మత్	మీబహుమందివలన		
తన తే	నీయొక్క	మయా	నా చేతను
యువయోః వాం	మీయిద్దరియొక్క	ఆవాభ్యామ్	మనయిద్దరిచేతను
యుష్మాకం వః	అనేకులయినమీ యొక్క	అస్మాభిః	అనేకులమయిన మనచేత
త్వయి	నీయందు	మహ్యం మే	నాకొరకు
యువయోః	మీయిద్దరియందు [దు	ఆవాభ్యాం నౌ	మనయిద్దరికొరకు
యుష్మాసు	అనేకులయినమీయం	అస్మభ్యం నః	మనయందరికొరకు

మత్	నావలన	తాన్	వారలను
ఆవాభ్యాం	మాయిద్దరివలన	తేన	వానిచేత
అస్మత్	మాయందరివలన	తాభ్యాం	వారిద్దరిచేత
మమ మే	నాయొక్క	తైః	బహుమందిచేత
ఆవయోః నౌ	మాయిద్దరియొక్క	తస్మై	వానికొరకు
అస్మాకం నః	మాయందరియొక్క	తాభ్యాం	వారిద్దరికొరకు
మయి	నాయందు	తేభ్యః	వారికొరకు
ఆవయోః	మాయిద్దరియందు	తస్మాత్	వానివలన
అస్మాసు	మాఅందరియందు	తాభ్యాం	వారిద్దరివలన
సః	వాడు	తేభ్యః	వారియ నేకులవలన
తౌ	వారిద్దరు	తస్య	వానియొక్క
తే	ఆమువ్వురు	తయోః	వారిద్దరియొక్క
తం	వానిని	తేషాం	వారందరియొక్క
తౌ	వారిద్దరిని	తస్మిన్	వానియందు

తయోః	వారిద్దరియందు తేషు	అనేకులయందు	
ప్రథమపురుషైక వచనములు	మధ్యమపురుషైక వచనములు	ఉత్తమపురుషైక వచనములు	
భవతి	భవసి	భవామి	లట్
భవతు భవతాత్	భవ భవతాత్	భవాని	లోట్
అభవత్	అభవః	అభవమ్	లజ్
భవేత్	భవేః	భవేయమ్	విధిలిజ్
బభూవ	బభూవిథ	బభూవ	లిట్
భవితా	భవితాసి	భవితాస్మి	లుట్
భవిష్యతి	భవిష్యసి	భవిష్యామి	ల్రుట్
భూయాత్	భూయాః	భూయాసమ్	ఆశీర్లిజ్
అభవిష్యత్	అభవిష్యః	అభవిష్యమ్	లుజ్
అభూత్	అభూః	అభూవమ్	ల్రుజ్
ప్రథమపురుషైక	మధ్యమపురుష	ఉత్తమపురుష	

ద్వివచనము	ద్వివచనము	ద్వివచనము
భవతః	భవథః	భవావః
భవతామ్	భవతం	భవావ
అభవతామ్	అభవతం	అభవావ
భవేతామ్	భవేతం	భవేవ
బభూవతుః	బభూవథుః	బభూవివ
భవితారా	భవితాస్థః	భవితాస్వః
భవిష్యతః	భవిష్యథః	భవిష్యావః
భూయాస్తామ్	భూయాస్తమ్	భూయాస్వ
అభవిష్యతామ్	అభవిష్యతమ్	అభవిష్యావ
అభూతామ్	అభూతమ్	అభూవ
ప్రబ	మ బ	ఉ బ
భవంతి	భవథ	భవామః ఉంచున్నాము
భవంతు	భవత	భవామ ఉందుముగాక

అభవన్	అభవత	అభవామ	ఉంటిమి
భవేయుః	భవేత	భవేమ	ఉండగలము
బభూవుః	బభూవ	బభూవిమ	ఉంటిరి
భవితారః	భవితాస్థ	భవితాస్మః	ఉండగలము
భవిష్యంతి	భవిష్యథ	భవిష్యామః	ఉండగలము
భూయాసుః	భూయాస్త	భూయాస్మ	ఉందుముగాక
అభవిష్యన్	అభవిష్యత	అభవిష్యామ	ఉండగలము
అభూవన్	అభూత	అభూమ	ఉంటిమి

బాలులార మీరు కొన్ని కాలములయందు గీర్వాణభాషతో సంభాషింపుడు మీకేలరా
కుండును మంచి భాషయని దీనియందు ప్రేమాస్పదులు యుంటిరి: ఽ యితరభాషలయందు శ్ర
మచేయుటచే యేరీతిని సులభముగ సంభాషించుట కలిగినో అట్టి సు నమీ భాషయందును కలుగు
ను. మనము సంస్కృతమం దభిలాషకలవారమై యింతకాలమునుంచి యభ్యసించితిమి యొక మా
టయయినను సంభాషించుటకు రాకపోయనని విచారించుట యు ముకాదు యేభాషయందు
యంత్రశ్రమ చేయుచున్నది మీయనుభవమువలన మీకే తెలియగ ఏ నడవలేక దారివంకరయ

న్న చందంబున శ్రమచేయలేక సంస్కృతము రాదనియు చదివినందువలన ఫలమేమియనియు నిం దించకూడదు. రోగియవ్వమధ సేవచేసిన తరుణములోనే యద్దమునుచూచుకుని యింక బలువలేదని విచారించుట నైరితనముగద బీజమును నాటినంతనే ఫలముదొరుకునా దోహదము మొదలగు పనులు ఇంతకాలముచేసిన పిమ్మట దొరకునుగాన దీనియందు విముఖులు కాకుండుట యుక్తము.

శ్రీసూరిసుబ్బరాయాఖ్య సూరిణారచితాముదే
ఆచంద్రతారకంభూయా ద్బాలానాం బాల
బోధినీ॥ కరతలకృతపాపంతుంతు మహాణాం
తుసంతః॥ శుభంభోభూయతామ్ శ్రీ
అస్యగ్రంధస్యపశ్చాత్ ద్వితీయభాగో
పి ముద్రయిష్యతే

ప్రధమభాగస్సమాప్తః

10769